

MECELLE VE FRANSIZ MEDENİ KANUNU ÇERÇEVESİNDE VEKALET SÖZLEŞMESİ*

Dr. Seda ÖRSTEN ESİRGEN**

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.
orsten@law.ankara.edu.tr.

ÖZ

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde siyasal ve ekonomik etkenler çerçevesinde medeni hukukun kanunlaştırılması ihtiyacı ortaya çıkmış; bu süreçte ülkede 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu'nun tercüme edilerek uygulanması veya İslam hukukuna dayanan bir kanun hazırlanması tartışılmıştır. Sonunda Mecelle, İslam hukuku hükümlerine göre 1868-1876 yılları arasında hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak XIX. yüzyılın farklı kaynaklara dayanarak hazırlanmış iki önemli kodifikasyonu olan Mecelle ve Fransız Medeni Kanunu'nun çeşitli konularda benzer hükümler taşıması dikkat çekmektedir. Çalışmanın amacı, söz konusu iki Kanunun vekalet hükümlerinin incelenerek, benzerlik taşıyıp taşımadıklarının ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda, çalışmada söz konusu Kanunların, vekaletin şekli ve kurulması, tarafların borçları ve vekaletin sona ermesi hususlarında önemli benzerlikler taşındıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vekalet, Mecelle, Fransız Medeni Kanunu, Vekil, Müvekkil.

AGENCY CONTRACT UNDER THE MEJELLE AND THE FRENCH CIVIL CODE

ABSTRACT

When the necessity of a civil code was felt as a result of Ottoman Empire's political and economic factors in the XIXth century, it was discussed whether to adopt French Civil Code or to make a code based on Islamic law. Mejelle was eventually compiled according to Islamic law between 1868 and 1876. Remarkably, there are some similar provisions of Mejelle and Code Civil, which are the two important codifications of XIXth century based on different sources. The article examines the agency contract under the Mejelle and the French Civil Code and seeks to analyse the resemblances of the provisions. Therefore it is concluded that there are important similarities in the form, conclusion and termination of the contract and obligations of parties.

Keywords: Agency Contract, Mejelle, Code Civil, Agent, Principal.

GİRİŞ

1868-1876 yılları arasında hazırlanarak yürürlüğe giren Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, İslam dünyasının ilk Medeni ve Borçlar Kanunu'dur.^[1]

Devletin XIX. yüzyılda siyasal ve ekonomik açıdan içinde bulunduğu iç ve dış koşullar, bir medeni kanun yapılmasını zorunlu kılmıştır. Söz konusu koşullar arasında, yeni mahkemelerin kurulması, iyi yetişmiş hâkimlerin sayısının azlığı, Avrupa devletlerinin etki ve baskısı, Hanefi mezhebinde farklı görüşlerin varlığı ve Avrupa ile olan ticarî ilişkilerin artması sayılabilir. Ancak medeni kanun boşluğunu doldurma amacıyla yola çıkılmış olmasına rağmen, Mecelle'de kişi, vakıf, aile ve miras hukuklarına ilişkin hükümlere yer verilmemiştir. Bu nedenle, Mecelle gerçek bir Medeni Kanun niteliğini taşımamaktadır. Bununla beraber, ilk kez İslam Hukukunun dağınık ve sistemsiz halde, fıkıh ve fetva kitaplarında bulunan borçlar, usul, eşya ve kısmen medeni hukuka ilişkin kuralları, Batı hukuk tekniğine uygun, oldukça sistemli biçimde bir araya getirilmiştir.^[2]

On altı kitap ve 1851 maddeden oluşan Mecelle, sadece Osmanlı Devleti sınırları içinde değil; Hicaz, Irak, Suriye, Ürdün, Fas, Lübnan, Kıbrıs, İsrail ve Filistin'in de aralarında olduğu birçok ülkede uygulanmıştır. Arnavutluk ile Bosna ve Hersek'te 1928 yılına kadar, Kuveyt'te ise 1984 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Bununla beraber, Mecelle konusundaki literatürün, konunun önemi doğrultusunda bir zenginliğe sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.^[3]

Mecelle, birçok kez farklı açılardan ele alınmış olmakla birlikte, literatürde karşılaştırmalı olarak pek az incelenmiştir. Özellikle Mecelle'nin hazırlanmasında Fransız Medeni Kanunu'nun etkisinin olup olmadığının zaman zaman tartışıldığı düşünülmüş^[4]; söz konusu iki Kanunun benzer hükümlerinin araştırılmasının

-
- [1] Coşkun Üçok-Ahmet Mumcu-Gülnehâl Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s. 352-356.
- [2] Gülnehâl Bozkurt, *Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi*, TTK Yayınları, Ankara, 1996, s. 161-163; Halil Cin-Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi*, Sayram Yayınları, Konya, 2003, s. 475-480; Hasan Tahsin Fendoğlu, *Anayasal Derinlik*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 246. Mecelle'nin hazırlanması hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Akif Aydın, "*Mecelle'nin Hazırlanışı*", *İslam ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 59-80.
- [3] Hayrettin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, Cilt: II, İz Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 192, 193; Halil Cin-Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, Cilt: II, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1989, s. 162; Fendoğlu, s. 246. Literatür konusunda detaylı bilgi için bkz. Sami Erdem, "*Türkçede Mecelle Literatürü*", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 5, 2005, s. 673-722.
- [4] Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, "*Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat*", *Tanzimat*, Cilt I, MEB Yayınları, İstanbul 1999, s. 139-209; Cihan Osmanağaoğlu Karahasanoğlu, "*Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye'nin Yürürlüğe Girişi ve Türk Hukuk Tarihi Bakımından Önemi*", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilt: 29, Bahar 2011, s. 93-124; Seda Örsten Esirgen, "*Osmanlı Devleti'nde Medeni Kanun Tartışmaları*:"

önemi ortaya çıkmaktadır. Literatürde söz konusu benzerlik, özellikle Mecelle'nin küllî kaidelerine ilişkin vurgulanırken^[5]; borçlar ve usul hukuku hükümlerindeki benzerlikler araştırılmayı beklemektedir.

Çalışmanın amacı, vekalet kurumunun Fransız ve Türk hukuk tarihi bakımından gelişiminin araştırılması olmayıp; Mecelle'nin vekalet konusunda genel hükümlerini incelerken, hükümlerin 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu ile önemli ortak noktalara sahip olduğunu ortaya koymaktır. Bu benzerlik, söz konusu iki kanunun XIX. yüzyılda ayrı hukuk sistemlerinin, farklı kaynaklara dayanarak hazırlanmış kodifikasyon örnekleri olmaları bakımından önem arz etmektedir.

Mecelle'nin XI. kitabı olarak hazırlanan Kitab'ül-Vekâle, 22 Temmuz 1874 tarihli Mecelle Cemiyeti mazbatasıyla sunulmuş; vekalet konusunu 1449.-1530. maddeleri arasında bir giriş ve üç bölüm halinde ayrıntılı olarak düzenlemiştir.^[6] Birinci bölüm, vekaletin unsurları (rükün) ve bölünmesi (taksimi); ikinci bölüm vekaletin şartları; üçüncü bölüm ise, vekaletin hükümleri hakkındadır. Üçüncü bölümün altı fasıldan oluştuğu görülmektedir: Vekaletin genel hükümleri, satın almaya vekalet, satıma vekalet, görevli (memur) ile ilgili meseleler, davaya vekalet ve vekaletin azli.

Hukuk tarihinde XIX. yüzyılın ilk ve en önemli kanunlaştırma hareketi olarak karşımıza çıkan 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu'nda ise vekalet, III. Kitabın 13. Başlığında 1984.-2010. maddeleri arasında dört bölüm olarak düzenlenmiştir.^[7] Bölümler şu şekilde belirlenmiştir: Vekaletin niteliği ve şekli, vekilin borçları, müvekkilin borçları ve vekaletin sona erme şekilleri. Söz konusu hükümler, -1990. maddede gerçekleştirilen değişiklik dışında- herhangi bir değişikliğe uğramadan günümüze kadar aynen uygulanmışlardır.

Görüldüğü gibi, Mecelle'de seksen iki maddede düzenlenen vekalet konusu, Fransız Medeni Kanunu'nda yirmi yedi madde olarak yer almış; Fransız Medeni Kanunu'ndaki maddelerden on beş tanesi, Mecelle'de doğrudan doğruya benzer şekilde karşılık bulmuştur.

Mecelle mi, Fransız Medeni Kanunu mu?, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Cilt: 29, Bahar 2011, s. 31-48.

[5] Velidedeoğlu, s. 195.

[6] Cengiz İlhan, Günümüz Türkçesiyle Mecelle, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s. 440-465.

[7] http://www.napoleon-series.org/research/government/c_code.html; <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20080121> (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2012)

I. GENEL OLARAK VEKALET KAVRAMI

İslam Hukuku, bir kişinin bir hukukî işlemi başka bir kişinin adına yapmasıyla hukukî sonuçlar doğuran, bunun için ikinci bir işleme ihtiyaç bırakmayan temsil kurumunu ilk zamanlardan itibaren tanımış ve uygulamıştır. Temsil, kaynağına göre kanunî temsilcilik, kazaî temsilcilik ve akdî temsilcilik olarak üçe ayrılır. Kaynağını anlaşılmadan alan temsilin en önemlisi ise, vekalettir.^[8]

Vekalet, terim olarak “*bir kimsenin kendisinin de yapabileceği bir işi başkasına bırakması, onu kendi yerine geçirmesi*” dir. Hanefî mezhebinde İslam bilginleri tarafından zaman içinde çeşitli tanımlar yapılmıştır. Serahsî, vekaleti “*tasarrufun vekile tevdi edilmesi ve kendisinde tasarrufta bulunmak üzere malın ona teslim edilmesi*” olarak tanımlayarak, kapsamını sınırlamıştır. Buna karşın Semerkandî, vekaleti “*tasarruf ve koruma (yetkisi)’nin vekile tevdi edilmesi*” şeklinde tanımlamış ve malla ilgili bir kayda yer vermemiştir. Kâsânî ise, Semerkandî’ye ait tanımı benimserken; Babertî, vekaleti “*Kişinin belli bir tasarrufta başkasını kendi yerine koyması*” şeklinde ifade etmiştir. Sonraki dönemlerde de Hanefî fakihler, konuyla ilgili eserlerinde Babertî’nin tanımına bağlı kalmışlardır.^[9]

Hanefî mezhebine göre hazırlanmış olan Mecelle, md. 1449/1’de “*Vekalet, bir kimsenin işinin görülmesini bir başkasına bırakması, o işte kendisi yerine geçirmesidir*” şeklinde bir vekalet tanımı yapmıştır.

Görüldüğü gibi, Mecelle’nin vekalet tanımında, “*tasarruf*” kavramına karşılık, “*iş*” kelimesi kullanılmıştır. Fakat Mecelle’nin bu kelimeye yüklediği anlamın, “*tasarruf*” kavramından farklı olduğu düşünülmemelidir.^[10]

Fransız Medeni Kanunu da, vekaleti Mecelle ile benzer şekilde md. 1984/1’de “*...bir kimsenin bir işi onun adına yapması için bir başka kimseye yetki vermesi*” olarak açıklamıştır. Bu çerçevede, Fransız Medeni Kanunu’na göre vekalet, sadece hukukî işlemlerin yapılmasına ilişkin olup; Fransız hukuk sisteminde vekalet ile temsil bir bütün oluşturmaktadır.^[11]

Mecelle’nin vekalet kitabında ayrıca risalet ve emir kavramları da düzenlenmiştir. Ancak Mecelle, vekalet, risalet ve emir kavramlarını birbirinden ayırmış; farklı tanım ve hükümlere bağlamıştır. Mecelle’nin 1450. maddesinde

[8] Karaman, s. 340, 341.

[9] Ömer Nasuhi Bilmen, Hukukî İslamiyye ve İstılahatı Fıkhiyye, Cilt: V, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1952, s. 337. Ayrıca bkz. Muhammed b.Ahmed es Serahsî, el-Mebsût, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1983, XIX, s. 2; Muhammed b.Mahmûd el-Babertî, Şerhü’l-‘Înâye ‘ala’l-Hidaye, 1. Baskı, el-Matbaatu’l-Kübrâ el Emiriyye, Mısır, 1317, VI, s. 100. Aktaran Bilal Aybakan, İslam Hukukunda Vekalet Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990, s. 14, 15.

[10] Aybakan, s. 15.

[11] Haluk Tandoğan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: II, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1982, s. 183.

risalet, “bir kimsenin tasarrufa dabil olmaksızın, bir kimsenin sözünü bir diğerine bildirmesi” olarak tanımlanmıştır. Risalette sadece söz iletilip, haber ulaştırılırken; vekalette bir veya birden çok iş görülmektedir. Vekil ise, akdi müvekkile bağlamaz; kendi adına hareket eder. Oysa haberci, haberi mutlaka gönderene bağlı olarak ifade edecektir. Bir başka deyişle, risalette işlemlerin her şekilde elçi gönderen kişiye bağlanması gerekir. Dolayısıyla yetki ve sorumlulukları farklı olduğu için, risalet, vekaletten sayılmaz (Mecelle, md. 1454).^[12]

Emir ise, ifade ve karinelere dayanarak anlaşılmasına bağlı olarak, bazen yalnızca habercilik ve aracılık, bazen de vekaleti ifade etmektedir.^[13] Nitekim Mecelle’nin 1455. maddesi de, emir kavramını “bazen vekalet, bazen risalet kabilinden olur” şeklinde hükme bağlamıştır.

II. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI VE ŞARTLARI

Hanefî mezhebine ve Mecelle hükümlerine göre, bir akdin oluşmasının bağlı olduğu unsur (rükün), karşılıklı irade beyanı, yani icap ve kabuldür. Taraflar, tarafların ehliyeti, akdin konusu ise, inikadın şartlarıdır. Diğer taraftan, icap-kabul ile akdin kurulabilmesi için ehliyetli tarafların ve akit yapmaya uygun bir konunun bulunması şarttır (Mecelle md. 149, 361). Gerek bir akdin kurulması için gereken asgari şartlar (rükün), gerek inikat şartları bulunmadığı takdirde, akit batıl olmaktadır.^[14]

Vekalet sözleşmesi, iki taraflı bir akit olup, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulur. Dolayısıyla vekaletin kurulma şartı, icap ve kabuldür. Gerek Mecelle’nin 1451. maddesi, gerek Fransız Medeni Kanunu’nun 1984 maddesinin 2. fıkrası, benzer şekilde, icap veya kabul bulunmadıkça, vekalet akdinin kurulmayacağını kabul etmiştir. Buna karşılık İslam hukukunda Hanefî mezhebi dışındaki diğer mezhepler, karşılıklı irade beyanlarının yanı sıra, müvekkil, vekil ve vekalet akdinin konusu ile bunlara ilişkin vazgeçilmez vasıf ve şartları da, akdin unsurları arasında saymışlardır. Hanefî mezhebinde ise, diğer mezheplerin irade beyanı dışında unsur olarak belirttikleri hususlar, vekaletin kuruluş şartları olarak kabul edilmiştir.^[15]

İcap konusu, Mecelle’nin 1451. maddesi ile Fransız Medeni Kanunu’nun 1985. maddesinin 1. fıkrasında benzer şekilde düzenlenmiştir.

[12] Bilmen, s. 341; Karaman, s. 340, 341; Osman Kaşıkçı, İslam ve Osmanlı Hukukunda Mecelle, OSAY Yayınları, İstanbul, 1997, s. 280.

[13] Karaman, s. 341.

[14] Diğer mezheplere göre icap-kabul, taraflar, konu ve bunlara ait vazgeçilmez vasıf ve şartlar da, akdin unsurlarıdır; bütün bunların bulunmaması yahut birinin eksik olması halinde akit batıl olur. Karaman, s. 62; Aybakan, s. 19, 20.

[15] Bilmen, s. 338, 339; Kaşıkçı, s. 280; Aybakan, s. 20.

Vekalet akdinde icap, kural olarak müvekkil tarafından yapılır. Müvekkil, kendisine ait bir işin görülmesini başkasına tevdi etme iradesine sahipse; bu irade, ancak açığa vurulduğu takdirde hüküm ifade edecektir. İrade beyanı için müvekkil, vekalet kelimesini veya ondan türemiş bir kelimeyi kullanmak zorunda değildir; bu anlama gelebilecek her türlü sözle iradesini açıklama imkânına sahiptir. Bununla beraber, Hanefilere göre icap, muhataba ulaşması gereken bir irade beyanıdır; vekilin icaptan haberdar olması gerekir. Vekil hazır bulunmuyorsa, icap, müvekkil tarafından karşı tarafa mektup veya haberci vasıtasıyla bildirilebilir. Ancak her şekilde vekalet akdi yapılacak kimsenin açıkça belirlenmiş olması şarttır.^[16]

Vekil, kendisine yapılan vekalet teklifini kabul etmek istiyorsa, bunu kabul veya bu anlama gelen herhangi bir sözle ifade edebilir. Mecelle'nin 1451. maddesine göre, kabulün açık olması şart değildir; vekil, kendisine yapılan teklife karşı herhangi bir ret beyanında bulunmaksızın, teklifin gerektirdiği işlemi yapmaya girişmekle, kabul beyanında bulunmuş sayılır. Nitekim Fransız Medeni Kanunu'nun 1985. maddesinin 2. fıkrası da, benzer şekilde, kabulün zımnî olabileceğini veya vekalet konusu işin görülmeye başlanmasıyla gerçekleştirilebileceğini kabul etmiştir. İcaptan sonra vekil, kabulde bulunmayarak icabı reddederse; icabın hükmü kalmaz (Mecelle, md. 1451/2). Ancak kabulün hemen gerçekleşmesi gerekmez; uzun bir süreden sonra gelen kabul de geçerlidir.^[17]

Görüldüğü üzere, vekalet sözleşmesinin kurulması, icap-kabulün varlığına bağlıdır. Ancak yukarıda da değinildiği gibi, icap-kabul ile akdin kurulabilmesi için inikadın şartlarının, yani ehliyetli tarafların ve akit yapmaya uygun bir konunun da bulunması gerekir. Bu doğrultuda, öncelikle vekalet sözleşmesinin taraflarına ilişkin şartlar, yani müvekkil ile vekilde aranan şartlar açıklanmalıdır.

Vekalet akdinin kurulabilmesi için müvekkilin sahip olması gereken ehliyet, akdin konusunu oluşturacak tasarruf göz önünde bulundurularak belirlenmektedir. Dolayısıyla vekalet vermek için müvekkilin fiil ehliyetine sahip olması yeterli görülmeyp; vekalet verirken, yapılmasını istediği iş ve tasarrufu bizzat yapabilme ehliyetinin de bulunması şartı aranmıştır. Bir başka deyişle, vekaletin konusunu oluşturan hukukî tasarrufun yapılması için gerekli yetki, müvekkilde bulunmalıdır. Çünkü tanımında da belirtildiği üzere vekalet, bir kimsenin bizzat yapabileceği bir iş için bir başkasını yetkilendirmesi, onu kendi yerine koyması anlamına gelmekte; kişi, ancak yetkili bulunduğu bir tasarruf için vekalet verebilmektedir. Buna ek olarak, vekalet akdinin kurulma aşamasında

[16] Vekalet, tevkil, tefviz, taslit, vesayet, izin, emir, rıza, irade, meşiyet, icazet gibi ifadelerle de akdedilebilir. Bilmen, s. 338. Ayrıca bkz. Alâuddin Ebu Bekr b. Mes'ûd Kâsânî, Bedâi'us-Sanâi' fi Tertibi's-Şerâi', 2.B., Beyrut, 1406, VI, s. 21. Aktaran Aybakan, s. 20, 21.

[17] Bilmen, s. 339; Aybakan, s. 21.

olduğu gibi, iş ve tasarrufun yerine getirilmesi sırasında da, söz konusu yetkinin varlığı aranmaktadır.^[18]

Müvekkilin fiil ehliyeti çerçevesinde, tam ehliyetli kişiler, hiçbir kısıtlama olmadan vekalet verme hak ve yetkisine sahip iken; ehliyetsiz kişilerin (akıl hastası ve ayırt etme gücü olmayan küçüğün) vekalet vermesi geçerli değildir. Ayırt etme gücü olan küçük ise, bağışlama, sadaka verme gibi zararına olan işlerde vekalet verememektedir. (Mecelle, md. 1457; Fransız Medeni Kanunu, md. 1990).^[19]

Bunun yanı sıra, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin hukuki tasarrufları, üç kategoride ele alınabilir. Boşanma ve azat etme gibi konularda mümeyyiz küçüğün başkasını kendisine vekil tayin etmesi, kanunî temsilcisi onay verse bile geçersiz kabul edilmektedir. Fakat zararına olan tasarrufları, kanunî temsilcilerinin onayına gerek kalmadan kendileri yapabildikleri için, başkalarına vekalet vermek suretiyle de yaptırabilirler. Bununla beraber, satım ve kiralama gibi kâr ve zarar ihtimalinin birlikte bulunduğu tasarruflar, kanunî temsilcilerinin izin ve icazetine bağlı bulunmaktadır. Söz konusu tasarrufları yapmaya izinli ise, vekalet verebilir; izinli değilse vekalet, temsilcinin icazetine bağlı olacaktır. Söz konusu onayın, işlemin yapıldığı sırada ya da daha önce verilmiş olması şart değildir; sonra da verilebilir. Ancak işlemin başında izin verilmeden yapılan işlem, icazetin verilmesine kadar askıdadır (mevkuf). İcazet verilince işlem, yapıldığı andan itibaren hüküm ifade eder.^[20]

Diğer taraftan, vekilin erkek, hür ve Müslüman olması şart değildir. Bir erkek bir kadını, bir hür -efendisinin izniyle- bir köleyi, bir Müslüman bir zimmîyi vekil tayin edebilir.^[21] Vekil açısından önemli olan, ayırt etme gücüne sahip bulunması olup; bulüğe ermiş olması şart değildir. Bundan dolayı, ayırt etme gücüne sahip küçük, izinli olmasa bile vekil tayin edilebilir. Ancak sözleşmeden doğan haklar, müvekkiline ait olacaktır (Mecelle, md. 1458).

Mecelle’de vekalet açısından kadın ile erkek arasında bir fark bulunmaktaki; her ikisi de hem vekil, hem müvekkil olabilmektedirler. Ancak Fransız Medeni Kanunu’nun 1990. maddesi, bu konuda kadına ilişkin ayrı bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, kadının vekil olarak atanması mümkün olmakla birlikte; Fransız Medeni Kanunu’nun III. Kitabının 5. Başlığı “*Evlilik Akdi ve Evli Kimselerin Hakları Hakkında*”ki hükümlere dayanarak, kocasının izni olmaksızın vekaleti üstlenmiş evli kadına karşı dava açılabilmektedir. Söz

[18] Karaman, s. 342; Aybakan, s. 25, 29.

[19] Bilmen, s. 343; Kaşıkçı, s. 280.

[20] Bilmen, s. 343; Aybakan, s. 26; Murtaza Köse, “*İslam Hukukunda Temsil Kavramı ve Vekalet-Temsil İlişkisi*”, EKEV Akademi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 34, Kış 2008, s. 231.

[21] Bilmen, s. 346.

konusu hüküm, 13 Temmuz 1965 tarihinde değiştirilerek; kadına ilişkin kısım metinden çıkarılmıştır.

III. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN KONUSU, KAPSAMI VE ÇEŞİTLERİ

Bir kişinin kendisinin yapabileceği her türlü şer'î/hukukî işlem, vekalet sözleşmesinin konusunu oluşturabilir. Bu açıdan, vekaleti davaya (husumete) vekalet ve diğer işlemlere vekalet olmak üzere ikiye ayırarak incelemek gerekir. Diğer işlemler alım-satım, kira, hibe, sulh, rehin, kefalet ve benzeri hukuki işlemler olarak kabul edilmektedir.^[22]

Hukukî işlemler açısından, vekalet konusu yapılacak işin belirli olması gerekir. Taraflar arasında hukukî ilişkinin kurulabilmesi için, vekaletin konusu, müvekkilin amacının gerçekleşmesine imkan verecek derecede açık ve kesin olmalıdır. Aksi takdirde, yani konunun ifayı imkânsızlaştıracak şekilde belirsiz olması, sözleşmenin kurulmasına engel teşkil edecektir. Sözleşme, bu şekilde kurulmuş sayılsa bile, vekil, sözleşmeden doğan borcunun konusu olan edimin neden oluştuğunu bilemeyecek ve ifa etme imkânına da sahip olamayacaktır. Konunun bütün ayrıntılarıyla belirtilmesi şart değildir; bazı yönlerinin belirtilmesi sözleşmenin kurulması için yeterlidir. Meçhul bir konu hakkında verilen vekalet, geçerli olmadığı gibi; şer'an caiz olmayan bir tasarruf hakkında verilen vekalet de, geçersizdir.^[23]

Davaya vekalette, davacı veya davalı, karşı tarafın rızasına gerek olmadan dilediği kimseyi davaya vekil atayabilir. Davaya vekalet, müvekkil aleyhine ikrarı içerir; fakat kabzı içermez. Ancak müvekkil, vekilinin kendi aleyhine ikrarına yetkili olmamasını şart koşabilir. Bu takdirde vekil, müvekkili aleyhine ikrarda bulunamaz. Böyle bir şart ileri sürülmeden vekalet verilmiş ise, avukatın hakim huzurundaki müvekkili aleyhine ikrarı geçerlidir. Ancak bu ikrar, hakim huzurunda olmayıp da, başka bir yerde yapılmış ise, geçerli olmadığı gibi; vekalet akdini de sona erdirir (Mecelle, md. 1516-1520).^[24]

Vekilin görev ve yetkisinin kapsam ile sınırlarını belirlemede esas olan, vekalet sözleşmesidir. Vekalet sözleşmesinin kurulmasıyla taraflar arasında doğan borç ilişkisinde esas borç, vekilin üstlenmiş olduğu iş görme borcudur. Fakat bu borcun neden ibaret olduğu, vekilin sahip olduğu tasarruf yetkisinin sınırının tespit edilmesiyle mümkündür. Vekalette asıl olan, kapsamın açıkça belirlenmesidir. Zira vekaletle müvekkil adına birtakım hukukî işlemlerin

[22] Kaşıkçı, s. 281; Köse, s. 230.

[23] Bilmen, s. 344; Kaşıkçı, s. 281; Aybakan, s. 37; Köse, s. 230.

[24] Kaşıkçı, s. 281.

yapılması durumunda, sonuç itibariyle taraflar arasında herhangi bir ihtilafın meydana gelmemesi gerekmektedir.^[25]

Mecelle'nin vekalet kitabında “*vekaletin hükümleri*” başlıklı üçüncü bölümünün “*vekaletin genel hükümleri*” başlıklı birinci faslında, 1460. madde vekilin, hibe, ariyet, rehin, emanet, borç verme, şirket, mudarebe ve inkar etmek suretiyle sulh olmada müvekkilinin adına işlem yapması gerekir; aksi halde işlem sahih olmaz.

Ancak 1461. maddeye göre, vekilin satım, satın alma, kira ve ikrar etmek suretiyle sulh olmada müvekkil adına işlem yapması şart olmayıp; kendi adına yapmış olsa dahi, işlem sahih olur. Her iki halde de, mülkiyet müvekkile ait olacaktır. Mecelle'nin 1461. maddesinin 2. fıkrasında ise, sözleşmenin müvekkil adına yapılmamış olması durumunda, sözleşmeden doğan hak ve borçların sözleşmeyi yapan vekile ait olduğu; müvekkil adına yapılması durumunda, sözleşmeden doğan hak ve borçların müvekkile ait olacağı hükme bağlanmıştır.^[26]

Bu noktada Fransız Medeni Kanunu'nun 1997. ve 1998. maddelerine de, konuyla ilgili olarak değinilmelidir.

Fransız Medeni Kanunu'nun 1997. maddesine göre vekil, sözleşme yaptığı kimselere yetkisi hakkında bilgi verdiği takdirde, zararın vekile ait olacağı şart edilmiş olmadıkça, vekaletin kapsamı dışında kalan işlemlerden sorumlu tutulamaz.

1998. madde ise, müvekkilin, vekilin yetkisi kapsamındaki taahhüt ve borçları yerine getirmek zorunda olduğunu kabul etmiştir. Fakat vekalet kapsamının dışında gerçekleşen taahhütleri açıkça veya zimnen kabul etmedikçe ifaya mecbur olamaz.

Vekalet akdi, değişik açılardan çeşitlere ayrılabilir:

Konusu açısından: Her türlü veya bir grup hukukî işlemi içine alan genel vekalet (vekalet-i amme veya vekalet-i mufavvaza) ve bir kimseyi belirli bir işe vekil olarak tayin etmesi şeklinde özel vekalet (vekalet-i hassa).

Genel vekalet, örf-adet kuralları ile sınırlı olmanın yanı sıra; vekil, müvekkili namına bağışta bulunamaz, müvekkilinin alacağından borçluyu ibra edemez, malını borç veremez. Ayrıca vekil, özel vekalet almadıkça şu işlemleri gerçekleştiremez: -Müvekkilin karısını boşamak,-Müvekkilin kızını evlendirmek,- Müvekkilin ikamet ettiği evi satmak,- Müvekkilin işleriyle görevlendirilmiş kölesini satmak veya azat etmek.^[27]

Unsurları açısından: Vekalet-i mutlaka, vekalet-i muallâka, vekalet-i muzafe ve vekalet-i mukayyede. Vekalet-i mutlaka^[28], bir şarta bağlanmamış,

[25] Aybakan, s. 43; Köse, s. 227, 230.

[26] İlhan, s. 445.

[27] Bilmen, s. 340-342.

[28] “*Şu hanemi satmaya seni tevkil ettim*”.

bir kayıt ile sınırlı olmayan vekalet olup; vekalet-i muallâka^[29] ise, bir şarta bağlanmış veya bir zamana ertelenmiş olan vekalettir. Bir şartın gerçekleşmesine bağlanmış vekalet-i muallâka durumunda, vekil, bu tevkili kabul ederse vekalet akdi, o şart gerçekleştiğinde kurulmuş olur. Belirli bir tarihe ertelendiğinde ise, kabul gerçekleştiğinde vekalet akdi kurulmuş olur; ancak söz konusu tarihe kadar işlem yapılamaz. Vekalet-i muzafe^[30], belirli bir zamandan itibaren başlaması şart koşulmuş vekalettir. Vekalet-i mukayyede^[31] ise, bir şart ile sınırlanmış olan vekalettir.^[32]

Mecelle, vekaleti alıma vekaleti (vekil biş-şira)^[33], satıma vekalet, (vekil bil-bey)^[34], görevli (me'mur) ile ilgili ilgili meseleleri^[35] ve davaya vekaleti (vekil bil-husumet)^[36] ayrı ayrı dört fasıl halinde düzenlemiştir.^[37] Buna karşılık, Fransız Medeni Kanunu'nun vekalet bölümünde Mecelle'de yapılmış ayrıma benzer bir ayırım yapılmamış; vekaletin niteliği ve şekli, vekilin yükümlülükleri, müvekkilin yükümlülükleri ve vekaletin sona erme halleri şeklinde dört başlık altında düzenlenme getirilmiştir. Dolayısıyla makale çerçevesinde, Mecelle'de yapılan ayrımlara değinilmemiş; Fransız Medeni Kanunu ile benzerlik gösteren hükümler ele alınmıştır.

IV. TARAFLARIN BORÇLARI

1. Vekilin Borçları

Vekalet akdinden doğan borç ilişkisinde, vekilin üstlenmiş olduğu borç, bir sonuçlandırma borcu değil; işin gerektirdiği özen ve emniyeti gösterme borcudur. Vekil, işi müvekkilin menfaatine uygun bir şekilde görmekle yükümlüdür. Bununla beraber, gerekli özeni gösteren vekil, amaca ulaşmamış olmaktan sorumlu olmayıp; gerekli özeni göstermemekle sebebiyet verdiği zarardan sorumludur.^[38] Bu hususta, Mecelle'de açık bir hüküm bulunmasa da; Fransız Medeni Kanunu md. 1991/1'de "*Vekil, vekaleti üstlenmiş olduğu müddetçe görevini yerine getirmek zorundadır ve yerine getirmekten dolayı doğabilecek zarardan sorumludur*" şeklinde bir düzenleme getirmiştir.

[29] "Şu tacir buraya gelirse şu malımı satmak üzere seni tevkil ettim".

[30] "Bu malımı gelecek Haziran ayında satmaya seni tevkil ettim".

[31] "Şu hanımı bin liraya satmaya seni tevkil ettim".

[32] Bilmen, s. 339-342; Cin-Akgündüz, s. 236.

[33] Mecelle, md. 1468-1493.

[34] Mecelle, md. 1494-1505.

[35] Mecelle, md. 1506-1515.

[36] Mecelle, md. 1516-1520.

[37] Cin-Akgündüz, s. 236.

[38] Aybakan, s. 49-52.

Diğer taraftan, müvekkil, kendisine ait bir işin görülmesini bir başkasına tevdi ederken, o kimsenin bu işi, kendi menfaatine en uygun şekilde görebileceği kanaatini taşımakta; kişisel yetenek ve özelliklerini dikkate almaktadır. Müvekkilin vekilin kişisel özelliklerini dikkate alması, vekalet verirken bir başkasını tevkil edebilme yetkisi dâhil bulunmuyorsa, vekaletin kapsamına, vekilin işi bizzat görmesi yükümlülüğünü dâhil etmektedir. Buna göre, vekil, kendisi işi bizzat görmekle yükümlü olduğu halde, bir başkasına vekalet vererek, işi ona yaptırdığında, sözleşmeye aykırı davranmış olacak; bu aykırılıktan dolayı sebebiyet verdiği zararı tazmin edecektir.^[39]

Bununla beraber, müvekkil, işini tek vekil vasıtasıyla yürütebileceği gibi, birden fazla vekil aracılığıyla da idare edebilir. Aynı işi yapmak üzere müvekkilin farklı zamanlarda tayin ettiği vekiller, aksi kararlaştırılmamışsa, bağımsız olarak hareket ederler. Ama müvekkil, farklı zamanlarda tayin ettiği vekillere, birlikte iş görmelerini şart koşmuşsa, yalnız başlarına iş göremezler. Aynı işi görmek üzere müvekkilin tek bir sözleşmeyle tayin etmiş olduğu vekiller, birlikte hareket etmek zorundadırlar. Biri olmadan diğer vekil, vekaletten doğan iş görme borcunu tek başına ifa edemez.^[40]

Mecelle, bu konuda 1465. madde ile “*bir kimse iki kişiyi birden vekil ederse, vekil oldukları konuda birisi tek başına işlem yapamaz, yani vekaletin gereğini yerine getiremez*” genel kuralını koyduktan sonra, aynı maddenin ikinci fıkrasında bu kuralın istisnalarını “*Fakat husumette veya vedianın iadesinde veya borç ödemede vekil iseler, vekaletin gereğini yalnız birisi yerine getirebilir*” şeklinde hükme bağlamıştır. Hanefiler, davayı birlikte aldıkları halde, vekillerden yalnız birinin davayı yürütebileceğini kabul etmelerine karşın, muhakeme sonucunda lehinde hükmolunan şeyi tek vekilin kabz etmesini uygun görmemişlerdir. Tek vekilin davayı yürütebilmesi, karışıklığın önlenmesine yönelik olarak kabul edilmiştir.^[41]

Bununla beraber, Mecelle md. 1465/3'e göre, müvekkilin bir kimseyi bir konuya vekil ettikten sonra, diğerini de kendi başına o işe vekil etmesi halinde, vekaletin gereği hangisi tarafından yerine getirilirse getirilsin geçerli olacaktır.

Fransız Medeni Kanunu ise, 1995. maddesinde “*Aynı sözleşmeyle tayin edilmiş birden fazla vekil veya temsilci bulunduğu, her birinin sorumluluğu, aksi ifade edilinceye kadar sadece müşterek ve müteselsildir*”. Dolayısıyla Fransız

[39] Aybakan, s. 52.

[40] Satın almaya (şirâya) vekalette ise, durum tamamen farklı olup, Hanefilere göre icazetin alımda hiçbir fonksiyonu yoktur. Evlenme, mal karşılığında boşama, mal mukabilinde azad, hul', kitabet gibi müvekkil için önem arzeden işlemlerde de birlikte hareket etme zorunluluğu vardır. Vekillerin ancak birlikte yaptıkları işlemler müvekkili bağlar. Bilmen, s. 353; Aybakan, s. 56-58.

[41] Aybakan, s. 59.

Medeni Kanunu, birden fazla vekil tayin etme konusunda Mecelle ile benzerlik göstermekle beraber; Mecelle'nin aksine, bu duruma istisnalar getirmemiştir.

Diğer taraftan, belirli bir konuda vekil kılınmış kimse, başkasını vekil tayin edememekte; tayin ettiği takdirde vekaletin geçerliliği, müvekkilin icazetine bağlı hale gelmektedir. Bu şekilde vekilin tayin ettiği kimse, müvekkilin vekili olmakta; vekilin vekili olarak kabul edilmemektedir. Önceki vekilin azli veya vefatı durumunda ise, ikinci vekil azledilmiş olmaz (Mecelle, md. 1466).^[42]

Vekilin bir başka yükümlülüğü ise, vekaletten dolayı elinde bulunanları müvekkile teslim etmeye ilişkindir. Vekil, müvekkile ait olan, vekaletin ifası için verilmiş veya vekaletin ifasından dolayı eline geçmiş malları ona teslim etmelidir. Ancak müvekkilinden alacaklı durumunda olan vekil, alacaklarını tahsil etmek amacıyla, söz konusu mallar üzerinde hapis hakkı tesis edebilir.^[43]

Vekalet gereği vekilin elinde bulunan müvekkile ait mallar, vedia hükümlerine tabidir. Vekil, elinde yok olan müvekkile ait malları kusuru bulunmadıkça tazmin etmez. Malın yok olması hususunda taraflar arasında ihtilaf çıktığında, vekilin sözü kabul edilir. Fakat vekilin kusurundan dolayı malın yok olduğu ispat edilirse vekil, sebebiyet verdiği zararı tazmin eder.^[44] Nitekim Mecelle'nin 1463. maddesi, satmaya, satın almaya, ifa ve alacak tahsiline ve eşyayı kabza vekil olan kimsenin vekalet nedeniyle teslim almış olduğu malların vedia hükümünde olduğunu belirtmiş; vekilin uygunsuz ve kusurlu bir davranışı olmaksızın meydana gelen zararın tazmininden sorumlu tutulamayacağını kabul etmiştir.

Benzer şekilde Fransız Medeni Kanunu'nun 1992. maddesine göre, vekil sadece hilesinden değil; vekalet süresince hatalarından da sorumludur. Bununla beraber, hatalara ilişkin olarak, bedelsiz hizmet görenin sorumluluğunun kapsamı, ücretle iş görene göre, daha sınırlı kabul edilmektedir.

2. Müvekkilin Borçları

Vekalet ilişkisinde müvekkilin esas olarak üç yükümlülüğü bulunmaktadır: Ücret ödeme borcu, vekilin masraflarını karşılama borcu ve vekilin zararını karşılama borcu.^[45]

Vekalet, ücretli veya ücretsiz olabilir. Vekaletin ücretsiz olması durumunda müvekkilin ücret ödeme borcu söz konusu olmaz. Ücretsiz vekalette her iki taraf için de bağlayıcı olmayan bir akit söz konusu olmakla birlikte, müvekkilin vekilin iş görme borcunu gerçekleştirmeye yönelik borçları bulunabilir. Vekalet sözleşmesinin ücretli olması durumunda ise, her iki tarafa da borç

[42] Bilmen, s. 354; Köse, s. 232.

[43] Aybakan, s. 53, 54.

[44] Aybakan, s. 55, 56.

[45] Aybakan, s. 66-68.

yüklenmektedir. Kural olarak vekil, vekalet konusu işi yapmaya zorlanamazsa da; vekalet, ücret karşılığında gerçekleştirilmekte ise vekil, işi yapmaya zorlanabilir. Ayrıca bu durumda vekilin, üstüne aldığı işi belirli şekilde tamamlama yükümlülüğü vardır.^[46]

Vekile ücret verilmesi, vekalet akdi sırasında şart edilebilmekte veya vekilin durumuna göre gerekli görülmektedir. Vekalet sözleşmesinin yapıldığı sırada ücretin şart edilmemiş olması, vekaletin ücretsiz olduğunu göstermemektedir. Sözleşme sırasında belirtilmemiş olsa dahi, vekil, konuyla ilgili ücretle çalışan birisiyse vekalet, ücretli sayılmaktadır. Vekalette ücret şart edilmiş olması durumunda, vekil vekaletini ifa edince, bu ücrete hak kazanmış olacaktır.^[47]

Mecelle'nin 1467. maddesine göre, vekilin ücrete hak kazanabilmesi için sözleşmenin yapıldığı sırada ücretin şart koşulması ve vekilin görevini ifa etmiş olması gerekmektedir. Buna ek olarak, vekilin ücretle iş gören biri olması da, ücrete hak kazandırmakta; aksi takdirde bağış kabul edilerek, ücret istenmemektedir.

Fransız Medeni Kanunu'nun 1986. maddesi de, benzer şekilde, dava edilebilir bir ücretin, sözleşme yapıldığı sırada kararlaştırılabileceğini kabul etmiştir.

Müvekkilin borçları açısından ikinci olarak vekilin masraflarını karşılama borcu söz konusudur. İslam hukukuna göre vekil, vekaletin ifası için yapmış olduğu zorunlu masrafları müvekkilden tahsil eder. Çünkü bu masraflar, müvekkile ait bir işin görülmesi amacıyla yapılmıştır. O halde müvekkil, kendi işinin görülmesi için yapılan bu masrafları karşılamakla yükümlüdür.^[48] Buna ilişkin Mecelle'de bir hüküm bulunmamaktaysa da; Fransız Medeni Kanunu'nun 1999. maddesinde, müvekkilin işin yerine getirilmesinde meydana gelen masrafları tazmin etmek ve vaat ettiği ücreti ödemek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır.

Son olarak vekil, müvekkile ait işi görmesi yüzünden herhangi bir zararla karşılaşmışsa, zarar müvekkil tarafından karşılanmalıdır. Bunun için vekilin zarar görmüş olması, bu zararın vekaletin ifası nedeniyle meydana gelmiş olması ve vekilin bu konuda kusurunun bulunmamış olması gerekir. Bu üç şart gerçekleştiğinde müvekkil, zararı tazmin etmek zorunda kalır.^[49]

Benzer şekilde Fransız Medeni Kanunu, 2000. maddesinde vekilin vekalet konusu işin görülmesinden ötürü kendisinin kusuru olmaksızın doğan zararını müvekkilin ödemesi gerektiğini hükme bağlamıştır.

[46] Aybakan, s. 66; Köse, s. 227; Mehmet Gayretli, "İslam Adliye Teşkilatında Avukatlık", <http://e-akademi.org/makaleler/mgayretli-1.pdf> (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2012), s. 6.

[47] Bilmen, s. 355; Aybakan, s. 66.

[48] Aybakan, s. 67.

[49] Aybakan, s. 67, 68.

V. VEKALET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

Mecelle ve Fransız Medeni Kanunu, vekaletin sona ermesine ilişkin hükümler açısından birçok noktada benzerlik göstermektedirler.

Vekalet sözleşmesi, şu durumlarda sona ermiş olmaktadır^[50]:

- Vekalet konusunun sona ermesi.
- Müvekkilin azletmesi. Bu durumda vekalet akdi, bir başkasının hakkıyla ilişkili olmamalıdır (Mecelle, md. 1521; Fransız Medeni Kanunu, md. 2003). Azil halinde, vekilin bunu bilmesi şarttır. Aksi halde, vekil azli öğreninceye kadar, vekalet devam edecek ve o zamana kadar yapılan işlemler geçerli olacaktır (Mecelle, md. 1523; Fransız Medeni Kanunu, md. 2005).
- Vekilin istifa etmesi (Mecelle, md. 1522; Fransız Medeni Kanunu, md. 2007). Fakat müvekkilin vekili azlinde olduğu gibi, bir başkasının hakkını ilgilendiren durumlarda, vekilin istifası geçerli olmayıp; vekil, vekaleti yürütmek zorunda kalır. Vekilin istifası durumunda, vekaletin ücret karşılığında yapılmaması gereklidir. Vekaletle konu olan tasarruf tamamlanmadıkça, vekilin istifası mümkün olmaz. Vekilin istifası durumunda da, vekilin bunu müvekkile bildirmesi gerekir. Aksi halde müvekkil öğreninceye kadar vekalet devam edecektir (Mecelle, md. 1524).
- Vekilin veya müvekkilin vefatı (Mecelle, md. 1527, 1528, 1529; Fransız Medeni Kanunu, md. 2003, 2010). Vekalet, güvene dayanan bir sözleşme olduğu için, mirasçılardan bu sözleşmeyi kabule zorlanmaları uygun görülmemiştir. Hanefiler, burada azil ile ölümü birbirinden ayırmışlardır. Ölüm halinde, vekilin bilmesi şart olmaksızın, vekalet son bulur.
- Vekalet süresinin sona ermesi.
- Tasarruf yetkisinin kaybedilmesi (İflas, Müvekkilin irtidat ederek Dar-ül Harbe katılması). Bazı hukukî durumlar, ehliyetin varlığına rağmen, kişinin tasarrufta bulunma yetkisini ortadan kaldırmaktadır. Genellikle tasarruf yetkisinin ortadan kalkması, başkalarının menfaatlerini koruma amacına yöneliktir. İflas halinde alacaklıların, irtidat halinde bütün İslam toplumunun menfaatlerinin korunması amacıyla, ilgili şahsın tasarruf yetkisi kısıtlanır ya da tamamen ortadan kalkar.
- Vekilin iflasından dolayı vekalet sona ermezken; iflastan dolayı müvekkilin kısıtlanmasıyla vekaletin sona ermesi için şu iki şartın bulunması gerekir: 1- Vekaletin, müvekkile ait mallara ilişkin bulunması gerekir, 2- Vekalet konusu malın, iflas masasına ait mallardan biri olması gerekir. Çünkü

[50] Bilmen, s. 382-388; Karaman, s. 344; Köse, s. 233, 234; Aybakan, s. 70-87.

iflas eden müvekkil, sadece iflas masasına giren malları üzerinde tasarruf yetkisini kaybeder.^[51]

- Vekaletin imkansızlık nedeniyle sona ermesi (İmkansızlığın müvekkilin işi bizzat görmesi nedeniyle ortaya çıkması ve konunun yok olması nedeniyle imkansızlığın doğması).
- Vekil veya müvekkilin akıl hastalığı. Hanefiler, geçici olan ve olmayan akıl hastalığını farklı hükümlere tabi tutmuşlardır. Buna göre, geçici akıl hastalığı vekaletle etki etmemekte; geçici olmayan akıl hastalığı ise, vekaleti sona erdirmektedir.

SONUÇ

Mecelle ve Fransız Medeni Kanunu, XIX. yüzyıl hukuk tarihinde iki farklı hukuk sisteminin kanunlaştırma hareketlerinin en önemli eserlerindedir. Her iki Kanunun da, çeşitli ülkelerin hukuk sistemlerinde yarattıkları etkiler göz önünde bulundurulduğunda, coğrafi alan ve zaman bakımından geniş bir yürürlük alanına sahip oldukları bilinmektedir.

Bununla beraber, iki farklı hukuk sisteminin farklı kaynaklarından doğan söz konusu Kanunların çeşitli açılardan benzerlikler taşıması, hukuk tarihi için olduğu kadar, karşılaştırmalı hukuk açısından da önemlidir.

Çalışma kapsamında, Mecelle’de düzenlenen vekalet konusunun Fransız Medeni Kanunu ile önemli ortak noktalara sahip olduğu, vekaletin şekli ve kurulması, tarafların borçları ve vekaletin sona ermesine ilişkin hükümlerin tamamına yakınının birbiriyle benzerlikler taşıdığı ortaya konmuştur. Bu durum, XIX. yüzyılda önemli kodifikasyon çalışmaları gerçekleştiren Fransa’nın ve Osmanlı Devleti’nin hukuk tarihlerinde de, tüm kültürlerde olduğu gibi, hukuk kavram ve kurallarının ortak/benzer unsurlar taşıyabildiği, tarih boyunca tüm hukuk sistemlerinde bir şekilde etkileşimin izlerini görmeyen mümkün olduğu gerçeğini göstermektedir.

[51] Aybakan, s. 81-83.

KAYNAKÇA

- Aybakan, Bilal; İslam Hukukunda Vekalet Sözleşmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990.
- Aydın, Mehmet Akif; "Mecelle'nin Hazırlanışı", İslam ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Bilmen, Ömer Nasuhi; Hukukî İslamiyye ve İstılahatı Fıkhiyye, Cilt: V, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1952.
- Bozkurt, Gülnihâl; Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi, TTK Yayınları, Ankara, 1996.
- Cin, Halil-Akgündüz, Ahmet; Türk Hukuk Tarihi, Cilt: II, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1989.
- Cin, Halil-Akyılmaz, Gül; Türk Hukuk Tarihi, Sayram Yayınları, Konya, 2003.
- Erdem, Sami; "Türkçede Mecelle Literatürü", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 5, 2005, s. 673-722.
- (Örsten) Esirgen, Seda; "Osmanlı Devleti'nde Medeni Kanun Tartışmaları: Mecelle mi, Fransız Medeni Kanunu mu?", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Cilt: 29, Bahar 2011, s. 31-48.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin; Anayasal Derinlik, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- Gayretli, Mehmet; "İslam Adliye Teşkilatında Avukatlık", <http://e-akademi.org/makaleler/mgayretli-1.pdf> (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2012)
- İlhan, Cengiz; Günümüz Türkçesiyle Mecelle, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011
- (Osmanağaoğlu) Karahasanoğlu, Cihan; "Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye'nin Yürürlüğe Girişi ve Türk Hukuk Tarihi Bakımından Önemi", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Cilt: 29, Bahar 2011, s. 93-124.
- Karaman, Hayrettin; Mukayeseli İslam Hukuku, Cilt: II, İz Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Kaşıkçı, Osman; İslam ve Osmanlı Hukukunda Mecelle, OSAV Yayınları, İstanbul, 1997.
- Köse, Murtaza; "İslam Hukukunda Temsil Kavramı ve Vekalet-Temsil İlişkisi", EKEV Akademi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 34, Kış 2008, s. 223-248.
- Tandoğan, Haluk; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: II, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1982.
- Üçok, Coşkun-Mumcu, Ahmet-Bozkurt, Gülnihâl; Türk Hukuk Tarihi, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet; "Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat", Tanzimat, Cilt I, MEB Yayınları, İstanbul 1999, s. 139-209.
- http://www.napoleon-series.org/research/government/c_code.html (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2012)
- <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20080121> (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2012)